

TOPLUMSAL TABAKALAŞMA

TOPLUMSAL TABAKALAŞMA OLGUSU

- Hemen her toplumda prestijin, gücün ve zenginliğin adaletli bir biçimde dağılmadığını görmekteyiz.
- Bazı toplumlarda kimi insanların zengin, kimilerinin yoksul, kimilerinin toplum içindeki saygınlığının ve gücünün daha yüksek, kimilerinin ise hiç olmadığını izliyoruz.
- Hemen her toplumda tabakalaşmanın varlığını görmekteyiz.
- ÖRNEK: TİTANİK

SOSYAL EŞİTSİZLİK

Bir toplumda yaşayan insanların mevcut sosyal ödöller olan zenginliğe, güce ve prestije ulaşma düzeylerindeki farklılıklar eşitsizlikleri ortaya çıkarmaktadır. Sosyolojik anlamda bu eşitsizlikler **sosyal eşitsizlik** olarak ele alınır. Hemen her toplumda bu faktörler adil biçimde dağılmaz.

Avcılık ve toplayıcı toplumlarda sosyal eşitsizlikler çok yoğun değildi. Toplumlar kalabalıklaştıkça, karmaşıklaştıkça bireyler arasındaki farklılıklar artmaya ve statü farklı kriterlere bağlanmaya başlamıştır.

Toplum içindeki yapısal eşitsizlikler ve farklılaşmalar toplumsal tabakalaşmayı oluşturmaktadır. Toplumsal tabakalaşma, toplum içinde arzulanan ve nadir olarak bulunan ödöllere, kaynaklara ve imtiyazlara ulaşma çabasıdır.

TABAKALAŞMA SİSTEMLERİ

- Dünyada farklı biçimlerde ortaya çıkan tabakalaşma sistemleri bulunur.
- Bunlar mal mülk sahipliğinden, politik güce, ırka, konuşulan lisana, prestije, hatta cinslere göre bile farklılık taşımaktadır.
- Ancak, sosyal bilimciler toplumsal tabakalaşmada dört ana tipe dayanan bir ayırım yaparlar. Bunlar, **kölelik, kast, zümre (estate) ve toplumsal sınıf ve statü sistemleridir.**

TOPLUMSAL TABAKALAŞMA SİSTEMLERİ

○ TABAKALAŞMA SİSTEMLERİNDE KRİTERLER;

- ✓ Mal varlığı(Sahipliği),
- ✓ Etnik özellik,
- ✓ Politik/Yönetmel güç,
- ✓ Dil,
- ✓ Prestij,

○ TOPLUMSAL TABAKALAR;

- ✓ **Kapalı Toplumsal Tabakalaşma** (Kölelik, Kast, Hak ve özgürlük yok),
- ✓ **Yarı Açık Toplumsal Tabakalaşma** (Krallık, Padişahlık vb. Hak ve özgürlük oldukça kısıtlı),
- ✓ **Açık Toplumsal Tabakalaşma** (Günümüzde Ekonomi ve Statünün egemen olduğu sistem: Üst Tabaka, Orta Tabaka, Alt Tabaka; Hak ve özgürlüklerin durumu daha iyi),

TABAKALAŞMA SİSTEMLERİ

TOPLUMSAL(SOSYAL) SINIF: Belli bir toplumda hak ve ayrıcalıklar bakımından, bir kısmı doğuştan içinde bulunan, bir kısmı sonradan yapı değiştirip benzer statüye, aynı özelliklere sahip nüfus bölümü,

1.KAPALI TOPLUMSAL TABAKALAŞMA

o Özellikleri:

- Doğumda sahip olma,
- Ömür boyu sürme,

a.KÖLELİK: Geçmişte (ilk ve orta çağlarda) bir çok ülke ve toplumda uygulanmış; Arap ülkeleri, Asya, Afrika, Avrupa ve Amerika gibi kıt'alarda,

- ✓ Hukuka göre MAL BİREY,
- ✓ Efendi köle üzerinde sonsuz OTORİTE ve HAKKA sahip(Öldürebilir,azat edebilir),

b.KAST: Hindistan,

- BRAHMANLAR:Rahipler,
- KİŞATRİYALAR:Soylu, Savaşçı, Prens, Prenses,
- VAİŞYALAR:Tüccar, İş adamı, Çiftçi,
- SUDRALAR(KÖLE):İşsiz, Mesleksiz,
- KAST DIŞI BİREYLER:En kötü koşullarda bulunanlar,

TABAKALAŞMA SİSTEMLERİ

2.YARI AÇIK TOPLUMSAL TABAKALAŞMA

Özellikleri:

- Yasaya dayalı hukuksal sistem,
- Para karşılığı SOYLULUK satın alabilme(Kraldan),
- Güç de olsa sınıf değişebilir,

Sınıflar(Tabakalar):

- KRALİYET AİLESİ (HANEDAN)**
 - SOYLULAR**(Askeri,İdari,Resmi görevde üstün başarı),
 - RAHİPLER**
 - TÜCCAR VE ZANAATKARLAR**
 - KÖYLÜLER**
- ✓ **Özgür Köylüler:** Kendi toprakları olan,
 - ✓ **Yarı Özgür:** Sahipli toprağa bağlı, toprakla satılabilen,
 - ✓ **Serfler(KÖLELER):** Bey ve efendinin malı, satılabilen,

Avrupada (Feodal Çağlarda 9-18 y.y.),
Osmanlı İmp,

YARI AÇIK TOPLUMSAL TABAKALAŞMA VE FEODAL AVRUPA

- HANEDAN; Kral, Kraliçe, Prenses, Prenseses,
- SOYLULAR; Şövalye, Dük, Düşes,
- DİN ADAMI; Rahip, Rahibe, Piskopos, Başpiskopos, Papa,
- TÛCCAR/ZANAATKAR; Tüccar, Tacir, Mimar, Hekim,
- ÖZGÛR KÖYLÛLER; Toprak sahipleri,
- YARI ÖZGÛR KÖYLÛLER; Toprakla birlikte satılan köyler,
- SERFLER; Köleler,

YARI AÇIK TOPLUMSAL TABAKALAŞMA VE OSMANLI İMPARATORLUĞU

- HANEDAN; Padişah, Sultan, Şehzade vb.,
- SOYLULAR; Vezir, Sadrazam, Hekimbaşı vb.,
- DİN ADAMI; İmam, Müftü, Şeyhülislam vb.,
- TÜCCAR/ZANAATKAR; Tüccar, Tacir, Mimar, Hekim,
- ÖZGÜR KÖYLÜLER; Toprak sahipleri,
- YARI ÖZGÜR KÖYLÜLER; Toprakla birlikte satılan köyler,
- SERFLER; Cariyeler, Uşak, Kahya, Kalfa vb.,

TABAKALAŞMA SİSTEMLERİ

1.SINIF-STATÜ TANIMI;

- **SINIF:**Bireylerin toplumsal, eğitim ve ekonomik pozisyonlarına göre, bu pozisyonun bilincinde olsun ya da olmasın bölümlenmesi,
- **STATÜ:**Pek çok faktör tarafından belirlenen pozisyon,
- **SINIF:** Statüye göre bölümlenme,

2.SINIF-STATÜ İLİŞKİSİ (MAX WEBER'E GÖRE)

- **SINIF:**Mal ve hizmetlerin (üretim) elde edilmesiyle ilgilerine göre TABAKALANMASI,
- **STATÜ:**Mal ve hizmetlerin (tüketim) ilkelerine göre (yaşam biçimi) TABAKALANMASI,

TABAKALAŞMA SİSTEMLERİ

3.AÇIK TOPLUMSAL TABAKALAŞMA

○ Özellikleri:

- ✓ Biçimsel yönden hukukla belirlenmemiştir, tüm yurttaşlar yasa önün de eşittir,
- ✓ SINIF ve STATÜ'ye göre tabakalaşma,
- ✓ Doğumla bir tabakaya girer, bazı olanaklarla tabaka değiştirebilir,
- ✓ Kendine özgü yaşam biçimi ve düzeniyle ayrılık gösterir,

○ Açık Toplumsal Tabakalaşmada Belirleyiciler;

- ✓ Gelir,
- ✓ Öğrenim,
- ✓ Meslek,
- ✓ Statü,
- ✓ Oturulan yer,

1. **YÜKSEK (ÜST) TABAKA,**
2. **ORTA TABAKA,**
3. **ALT TABAKA,**

TABAKALAŞMA SİSTEMLERİ

TARTIŞMA:Türkiye’de Sosyal Sınıflar(Toplumsal Tabakalaşma) Arasındaki Özellikler;

- Alttan üste doğru geçiş olanakları(Kolaylık-Zorluk),
- **Gelir-İş,**
 - Kişi başına düşen yıllık gelir,
 - Tabakalar arası gelirden pay(%20-%80),
- **Öğrenim,**
 - Paralı-Parasız,
 - Yatılı-Gündüzlü,
 - Özel-Kamu,
- **Meslek,**
 - Statüsü yüksek-düşük,
 - Profesyonel-Profesyonel değil,
- **Oturulan Yer,**
 - Mevkii,
 - Site,

GLOBAL TABAKALAŞMA

- Ülkeler arasında da tabakalaşma, zenginlik, güç ve prestij açısından var olmakta ve ülkeleri farklı farklı konumlara getirebilmektedir. Üç ayrım:
- “Birinci”, “ikinci”, “üçüncü” dünya.
- Gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkeler.
- Yüksek düzeyde endüstrileşmiş, endüstrileşmekte olan, en az endüstrileşmiş ülkeler.

TOPLUMSAL HAREKETLİLİK

TOPLUMSAL HAREKETLİLİK

Toplumsal hareketlilik, insanların farklı düzeylerdeki veya mevkilerdeki hareketidir.

Bu hareketlilik yatay ya da dikey olabilir.

Bireylerin statüleri yukarı doğru yükseliyorsa **dikey**, aynı kalıp belirli bir iş yerinde benzer mevkiler arasında değişiyorsa **yatay** hareketlilik söz konusudur.

TOPLUMSAL HAREKETLİLİK

1.TANIM: Sınıf içi, sınıflar arası statü ve konum değiştirmek,

2.İLİŞKİLİ FAKTÖRLER:

- Ülkenin düşünce kalıpları,
- Nüfus,
- Ekonomi,
- Teknoloji, bilim,

3.TÜRLERİ:

- Yatay Hareketlilik:**Sınıf içi konum değiştirmek,
- Dikey Hareketlilik:** Sınıflar arası statü ve konum değiştirmek,

DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Açık toplumsal tabakalaşmanın temel özellikleri nelerdir? Açık toplumsal tabakalaşmaya göre toplumda kaç tabaka bulunur? Adlarını yazınız.
2. Kaç tür toplumsal hareketlilik vardır? Adlarını yazınız.
3. Bir diş hekimi, bir Ağız ve Diş Sağlığı Merkezinde hekim olarak çalışırken, hastane başhekimliğine atanmıştır. Bu ne tür bir toplumsal hareketlilik türüdür?

KAYNAKLAR

- Güney, Salih.,(2008). Davranış Bilimleri, Ankara :Nobel Yayın Dağıtım, 4.bs,
- Curran,Y.,(1977).Introductory Sociology. McGray Hill Book Comp.
- Ozankaya,Ö.,(1984).Toplum Bilime Giriş. S.Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem.,(1998). **İnsan ve İnsanlar**, İstanbul:Evrım Basım Yayım Dağıtım, 7. bs.
- Fadem, Barbara.,(1991). **Behavioral Science**, Board Review Series, Williams & Wilkins, USA,
- Şimşek, M. Şerif., Akgemci ,Tahir ., Çelik, Adnan., (2001).**Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış**, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım, 2. bs.
- İşçi, Metin.,(1999).**Davranış Bilimleri**, İstanbul:Der Yayınları, 2. bs.
- Özkalp ,Enver (ed).,(1997). **Davranış Bilimlerine Giriş**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No. 173, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No. 75, Eskişehir.
- Sungur Zerrin, Kırel Çiğdem (2013) Davranış Bilimleri I. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No. 173, Açıköğretim Fakültesi Yayınları No. 75, Eskişehir.
- Zencirkıran Mehmet (2016). Davranış Bilimleri. Dora basın yayın dağıtım. Bursa